

En landsbysoldats dagbog

Af Lise Schifter

På Asminderød Kirkegård findes en mindesten over de lokale soldater, der døde i krigen i 1864. Nøgternt oplistes de med navn, fødselssted, dato og dødssted. Men bag hvert navn gemmer sig en historie.

Omtrent midt på listen står Niels Jensen fra Søholm opført. Hverken i navn eller i bedrifter skiller han sig ud fra resten af listen.

Det, der skiller Niels Jensen ud fra resten er, at hans dagbog fra krigen er overleveret for eftertiden.

Mindestenen i Asminderød Kirke. Fotograf Henrik Teileskov

Afrejsen fra Søholm

Da forholdet mellem Preussen og Danmark atter forværredes i løbet af 1863, var Niels Jensen 25 år gammel. En ung mand med mod på livet.

Han var født i Søholm, en lille landsby med 15 husstande, som 3. søn af gårdmand Jens Pedersen på Sydergård.

Den 7. december 1863 vinkede Niels Jensen farvel til sine forældre og søskende og drog til København. Her begynder han sin dagbog, som han trofast fører (eller muligvis skriver i ét stræk under en sygdomsperiode).

Håndskriften kan næppe kaldes sirlig, ligesom brugen af punktummer er noget mangelfuld. Faktisk finder man kun ét enkelt punktum i hele dagbogen, der strækker sig over 7 tætskrevne sider. Dette punktum sidder til sidst. Et punktum for dagbogen. Et punktum for livet.

Niels Jensen har givetvis grundet over hvorvidt, han ville vende hjem eller ej, da han drog af sted fra barndomshjemmet hin decemberdag. Men måske har det virket mere som et stort eventyr i begyndelsen.

De første linjer i dagbogen lyder således:

"Den 7de December 1863 melte jeg mig i Kiøbenhavn Natten mellem 13de og 14de klokken et Reiste vi fra Kjøbenhavn med Jernbanen Klokken 7 Syv om Morgenen var vi Korsør der blev vi Indquarteret til Næste Morgen Klokken halv før fire blev vi Sendt med Dampskibet Klokken 3 om Eftermiddagen var vi i Eckernførde".¹

Jernbaner og dampskibe har næppe været hverdagskost for en bondesøn fra Søholm, der var vant til at færdes til hest eller fods. Alene oplevelsen med at tilbagelægge så store afstande på så kort tid, må have været ny og spændende. En oplevelse for livet.

I Slesvig ved nytårstide

Da de kom til Eckernførde, var det koldt. Så koldt, at Slien var tilfrossen og mulig at passere til fods. Niels Jensen skriver dog, at de havde det godt i byen.

2. Infanteriregiments 4. kompagni, som Niels Jensen var indrullet i, blev sendt rundt i området og indquarteret forskellige steder. Bl.a. på en herregård hvor de overnattede en nat, før de marcherede videre.

Den 31. december marcherede Niels Jensen til en unavngiven by med en kirke. Om sin nytårsaften langt fra familien skriver han:

¹ Stavning og tegnsætning er uændret fra dagbogen.

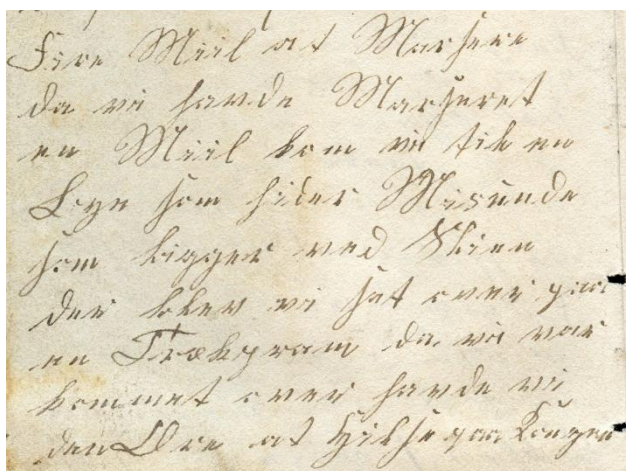
”der var vi 27 Mand som blev Indquarteret hos en Bonde Klokken 5 var vi i Qvarter vi spiste Fettebrød og drak Kaffe tih det var vores Nytårs Aftens Nadver. Der var vi i tre Dage og laae i halm om Natten”.

Når man læser Niels Jensens dagbog, får man hurtigt fornemmelsen af, at hærenhederne blev flyttet rundt på må og få. Flere steder fremgår det, at han marcherede et sted hen for blot få dage senere at marchere tilbage igen. Det antydes ikke, at enheden har deltaget i egentlige krigshandlinger før langt senere.

Kort tid efter nytår forlod Niels Jensen den unavngivne by og drog endnu engang videre. Det var på denne march, han oplevede ét af krigens højdepunkter – set fra hans vinkel.

Sådan beskriver han oplevelsen i sin dagbog:

den Fjerde Januar 1864 Reiste vi derfra til Bens vi havde fire Miil at Marsere da vi havde Marseret en Miil kom vi til en Bye som heder Missunde som ligger ved Slien

Siden Miil ved Marsere
da vi kom den Marsere
nu Miil som vi fik nu
Lyn som sidst Missunde
som ligger ved Slien
da vi kom vi sat over
nu Trækpram da vi kom
kommet over som vi kom
da vi kom til Slien og fik
den Kongen

På en af dagbogens tætbeskrevne sider beskriver Niels Jensen hvordan han mødte kongen.

Der blev vi sat over paa en Trækpram da vi vare kommet over havde vi den Ære at hilse paa Kongen”.

Ventetid

Efter at have marcheret rundt fra den ene by til den anden blev enheden nu stationeret i Kochendorff i en længere periode. Her beskriver Niels Jensen hvordan han tog på udflugter til nabobyerne med sine kammerater. F.eks. var han *"i Arnis og kigge her vi gik ad Slien paa iissen til Arnis og derfra til Kappeln"*.

Et andet sted beskriver han, hvordan Thomas kom forbi lejren (hvem Thomas var vides ikke). De fulgtes ud til byen, *"og fik os et Gemytlig Sold"*.

Han har med andre ord skullet slå tiden ihjel mellem sine pligter. Kun en enkel gang i Kochendorff skriver Niels Jensen, at han holdt vagt *"en Time for at Passe paa om der kom nogen Bande over fra den Anden Side"*.

I kamp

Måske har han gået og småkedet sig lidt og ventet på, at der skulle ske noget. Og det gjorde der dagen efter soldet med Thomas:

"den 1de Februar skibbede vi klokken 9 og var i Fast tjeneste og da vi skibbede til Angreb om Eftermiddagen fik vi hver en Fjerding Rigatobak den 1de Februar ryggede Prusserne ind i Slesvig vi blev blæst ind da Klokken var 10 om Aftenen og mødet paa forpost om Natten".

Næsten to måneder efter Niels Jensen rejste fra Søholm, kom han i kamp. Hvordan den oplevelse var, beretter han intet om. Men troppebevægelsen intensiveredes og må have været hård både fysisk og psykisk. Niels Jensen beskriver sine oplevelser således:

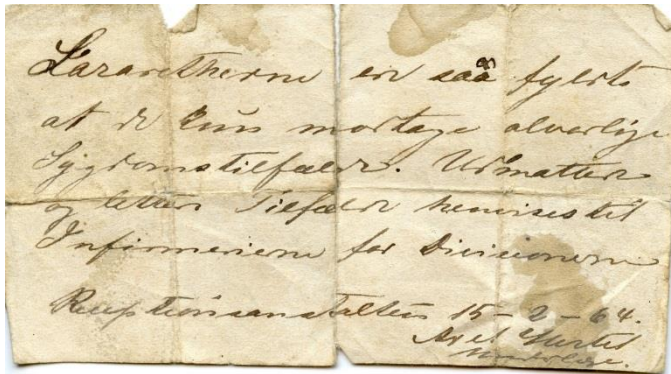
"Klokken 12 om Middagen kom vi til Flensborg Klokken 3 Reiste vi derfra Klokken 12 om Natten kom vi til en Bye og blev Indquarteret der laa vi et par Timers tid saa mødte vi op og ud paa forpodst Klokken 4 Reiste derfra da klokken var Tolv om Natten kom til Dybbøl der vare ved at paa Dagen den 10de var vi paa forpodst og havde alsammen skød mod Prusserne Klokken 3 Marserede vi til Als og blev Indquarterer i en Bonde Bye som hed Lambjerg".

Dagbogens manglende tegnsætning tjener (givetvis ufrivilligt) det formål, at læseren bliver givet en fornemmelse af hvor hektisk, denne tid må have følt for Niels Jensen. Med kun få timers søvn efter en march på 9 timer, har det krævet sin mand at møde på forpost midt om natten i bidende kulde for blot at marchere videre få timer senere.

Sygdom og død

Under disse utallige marcher og krigshandlinger blev Niels Jensen syg:

"var paa Skansen Arbeide i tre Dage og paa forpodst i tre jeg var Opkastsyg fra den 15de til den 24de jeg var hos en Bonde i Lambjerg som hed Hans Peder Kok fra den 16de til den 22de".

I foret til dagbogen var denne seddel gemt. Den forklarer, at da lazareetterne var fyldte, måtte mindre sygdomstilfælde behandles i divisionernes infirmerier. Derfor blev Niels Jensen anbragt hos en lokal bonde under sin sygdom.

Ikke længe efter denne passage slutter dagbogen.

Søsteren Johanne Margrethe og han havde gennem hans ophold i Slesvig været trofaste korrespondenter – så trofaste som man nu kan være, når den ene part er i krig og i konstant bevægelse. Men også disse breve ophørte.

Intet hørte familien før en gang i foråret. På det tidspunkt havde Niels Jensen været død og begravet i lang tid. Død af tyfus på lazarettet i Augustenborg og begravet sammesteds.

I dagbogen, som blev sendt til familien med besked om hans død, skrev Johanne Margrethe et sørgedigt med linjerne:

*”Jeg stedse mindes dit sidste farvel
Du sagde da du til krigen drog hen
I skal ikke sørge jeg sørger vi
Naar kunds jeg gaaer den Retfærdiges Vei.”*

Således ender historien om, hvordan en ung mand fra Søholm drog i krig for at forsvare sit land og ”gå den retfærdige vej” men i sidste ende mistede livet til en af krigens store dræbere: sygdommen tyfus.²

² Niels Jensens dagbog findes på Fredensborg Arkiverne